Els arxius de Medina Sidonia: la vídua de la duquessa

Autor:
Data de publicació: 29-09-2021

L'any 2008. Un casament senzill i laic a l'alcaldia de Sanlúcar. Un jutge presideix, hi ha dotze testimonis i la parella són dues dones. La més seriosa de les dues i la més jove, als seus cinquanta anys, és na Liliane. Isabel, la duquessa de Medina Sidonia, de setanta-un anys, es veu alegre i bromejant, gaudint de l'acte de rebel·lió contra els antics codis de la noblesa espanyola que comporta el seu matrimoni. Durant tota la seva vida Isabel va ser anomenada "pajarito", per raó de lo petita i prima que era. Pesava 36 quilos. Casar-se "In articulo mortis", un últim gest d'amor, però un punt pragmàtic, cap a la persona amb qui ha compartit la seva vida durant els darrers 27 anys: La Liliane.

Els arxius de Medina Sidonia: la vídua de la duquessa o... Three Weddings and a Funeral

LA VANGUARDIA CULTURA

John Carlin narra les vicissituds d'un arxiu familiar amb milions de documents de vuit segles d'història. I els enfrontaments que encara els engoleixen. Una proposta de guió cinematogràfic basat en fets reals

Els documents de l'arxiu de Medina Sidonia al palau de Sanlúcar de Barrameda pendents de digitalització.

FOTO:AMANDA VICH FLUXÀ

JOAN CARLÍ
BARCELONA

05/01/2020 03:34

Història

Se centra en una lluita per una herència, un drama de palau i alhora una sàtira de la política espanyola contemporània. Basada en fets reals, l'acció té lloc gairebé íntegrament a la històrica localitat de Sanlúcar de Barrameda, a la desembocadura del riu Guadalquivir.

El repartiment

LILIANE DAHLMANN, nascuda a Kaiserslautern, Alemanya; criada a Catalunya; Enamorada a la província de Cadis. Sacrificada, petita i tenaç. Custòdia d'un tresor.

LEONCIO ALONSO GONZÁLEZ DE GREGORIO Y ÁLVAREZ DE TOLEDO, XXIIè Duc de Medina Sidonia, XVIIIè marquès de Villafranca del Bierzo, XIXè marquès de los Vélez, XXVIè comte de Niebla , ("Gran d'Espanya" i Alonso pels seus amics), alt i elegant, ferventment religiós, consumit per un sentiment d'injustícia davant la convicció que el tresor que vetllat per l'alemanya és seu.

PAMELA GARCÍA LICEAGA Y DAMIÁN, rossa, veneçolana, esposa del duc, amb qui comparteix sentiment i indignació.

PEPE GÓMEZ, advocat, guardià dels secrets.

LUISA ISABEL ÁLVAREZ DE TOLEDO Y MAURA, coneguda com Isabel o la Duquessa Roja, mare d'Alonso, Pilar i Gabriel, esposa de Liliane, duquessa de Medina Sidonia, marquesa de molt més, antifranquista, devota de Voltaire, propietària del palau de Medina Sidonia a Sanlúcar de Barrameda. La seva ombra sobrevola tant la trama com el fantasma del difunt rei a Hamlet.

Sinopsi dels cinc actes

Acte 1

L'any 2008. Un casament senzill i laic a l'alcaldia de Sanlúcar. Un jutge presideix, hi ha dotze testimonis i la parella són dues dones. La més seriosa de les dues i la més jove, als seus cinquanta anys, és na Liliane. Isabel, la duquessa de Medina Sidonia, de setanta-un anys, es veu alegre i bromejant, gaudint de l'acte de rebel·lió contra els antics codis de la noblesa espanyola que comporta el seu matrimoni. Durant tota la seva vida Isabel va ser anomenada "pajarito", per raó de lo petita i prima que era. Pesava 36 quilos. Al final ha acabat pesant-ne menys de 30. S'està morint de càncer de pulmó i tothom ho sap. Isabel reconeix a l'alcaldessa que és ella qui ha proposat casar-se "In articulo mortis", un últim gest d'amor, però un punt pragmàtic, cap a la persona amb qui ha compartit la seva vida durant els darrers 27 anys. Liliane, conscient de que es tracta de mig casament i mig funeral, intenta dissimular la seua tristor durant la breu cerimònia, però ha esmerçat mitja vida agradable amb Isabel i no negarà la seva última voluntat. "Sí, ho vull", diu la Liliane. "Sí, sí", somriu la Isabel.

(La imatge es dissol...)

Any 1955. "Sí, sí", declara, desafiant, una petita núvia de 19 anys vestida de blanc, mirant als ulls del sacerdot el clímax d'un casament en una església plena fins el desbordament, una festa religiosa de l'alta societat espanyola. La núvia és Isabel; el seu marit, José Leoncio González de Gregorio y Martí, terratinent de Sòria amb idees poc relacionades amb

les seves, més decantades cap a les del general Francisco Franco.

Amor rebel
Liliane i la duquessa, malalta de càncer, es van casar el 2008 "In articulo mortis", un últim gest d'amor

La parella té tres fills en ràpida successió, dos nois i una nena, i set anys després del casament el matrimoni queda anul·lat per mitjans religiosos. Isabella es trasllada a París, deixant els nens amb el pare, que els passa a la seva besàvia. A la capital francesa, Isabel s'allibera de les cadenes de l'Espanya francocatòlica, escriu poemes, begudes, balls, fuma i es mou en els cercles socials de l'avantguarda intel·lectual europea. Després de la grisor espanyola, aquest és el vie en rose.

Radicalitzada, Isabel torna a Espanya set
anys després, es retroba amb els seus fills, escandalitza la burgesia sanluqueña amb les seves actituds llibertines,fa política a favor dels camperols i el franquisme l'empresona. Surt vuit mesos després, escriu una controvertida novel·la, La vaga, i abans de tornar a ser empresonada fuig a França, creuant la frontera disfressada d'home. Torna a la seva vida parisenques i només torna a Espanya set anys després, després de la mort de Franco. La premsa l'anomena duquessa R oja.

Després de començar el que serà un llarg treball de reformes, Isabel s'instal·la a la seva casa pairal de Sanlúcar, el palau dels ducs de Medina Sidonia. En un magatzem de mobles de Madrid troba un tresor que es porta al seu palau de Sanlúcar:un arxiu familiar inestimable amb sis milions de documents i 800 anys d'antiguitat.

Acte 2

L'any 1982. Casament a Sanlúcar. El fill gran, hereu principal d'Isabel i futur duc, Leoncio Alonso González de Gregorio y Álvarez de Toledo, està casat. Una de les convidades a la boda és Liliane Dahlmann,una amiga propera de la núvia. Més duradora que el matrimoni d'Alonso seria la relació que va començar aquell dia entre Isabel i Liliane, que es coneixen i s'enamoren. Liliane surt de casa seva a Barcelona i se'n va a viure amb Isabel, a compartir casa amb ella i a treballar al seu costat en la gran i última missió que isabel emprèn: ordenar i catalogar el colossal arxiu familiar a la seva pròpia mà.

Historiadors aficionats, els dos entenen que el que tenen a mà és un bé nacional i una mina per als futurs historiadors: l'arxiu comença al segle XIV i conté informació de primera mà sobre els viatges dels conqueridors a Amèrica, de la Marina Invencible (comandada pel llavors duc de Medina Sidonia), de l'expulsió dels moros, d'intrigues reals i, entre molt més, de detalls detallats de la vida econòmica i social quotidiana d'Espanya des de l'Edat Mitjana en endavant.

El 1984 una demanda judicial que els tres fills presenten contra la mare per l'herència d'un familiar mort consolida el lloc de Liliane com a centre afectiu d'Isabel. Isabel li diu a Liliane: "Per mi els meus fills han mort". Decideix que de cap manera el palau i l'arxiu passaran a mans dels seus descendents biològics. Crear una base per protegir el tresor contra qualsevol possibilitat que això passi. L'objectiu d'Isabel, el seu últim acte de rebel·lió republicana,és aconseguir que quan mori els béns de la Medina Sidonia passin no per títol hereditari als seus fills sinó a la nació espanyola; que és un bé públic, com el Museu del Prado. Isabel és nomenada presidenta de la Fundació Casa Medina Sidonia; La Liliane serà la secretària vitalícia.

Herència
Isabel decideix que ni el palau ni l'arxiu passaran a mans dels seus fills: "Per a mi, els meus fills han mort"

Liliane Dahlmann, vídua de la duquessa Vermella, consultant alguns documents de l'arxiu de Medina Sidonia

L'únic marit d'Isabel, el terratinent de soria, va morir a finals de febrer de 2008. Nou dies després, sense dir res als seus fills, Isabel es casa amb Liliane. (Veiem una imatge fugaç repetida de "jo sí.") L'endemà va morir la Isabel. No hi ha lluna de mel però
se'n va d'aquest món amb la satisfacció de pensar que ara el futur desitjat per al palau i l'arxiu està doblement assegurat.

Liliane, la persona en qui més confia al món, no només es converteix en presidenta de la fundació, sinó que Isabel mor entenent que ara és la seva principal hereva.

Acte 3

Entra el fill gran d'Isabel, el flamant duc de Medina Sidonia, Leoncio Alonso González de Gregorio i Álvarez de Toledo. Alonso es va divorciar el 1998, es va casar tres anys més tard amb Pamela García Liceaga y Damián i, a través d'ella, amb l'església evangèlica a la qual pertany, l'Església Universal del Regne de Déu. El fundador brasiler de l'Església i els seus deixebles més propers han tingut problemes amb la justícia en diversos països durant més de vint anys, acusats, entre altres coses, de blanqueig de capitals i malversació financera.

Però Alonso no ha perdut la fe en la justícia i recorre a ella quatre anys després de la mort de la seva mare per denunciar que Liliane es va aprofitar de la seva mare casant-se amb ella i per exigir que fos reconegut com a hereu i propietari majoritari de la finca Medina Sidonia.

"La meva mare mor i m'assabento que està casada", diu el duc. "Ho he superat, tot té sentit gràcies a Déu, literalment. Vaig decidir lluitar. Va ser injust".

El retrat fotogràfic de la duquessa de Medina Sidonia en una de les estances del palau

FOTO AMANDA VICH FLUXÀ.
Hi ha dos judicis, un a Sanlúcar i un altre a Cadis. D'una banda la fundació, els set patrons de la qual són el Ministeri de Cultura, la Junta d'Andalusia, la Diputació de Cadis, l'Ajuntament de Sanlúcar, Liliane Dahlmann, professora universitària de Sevilla i finalment, sí, Alonso, el duc.

El duc guanya... I no guanya. El primer judici acaba bé per al duc. Com ell mateix diu: "Em van compensar amb 17 milions. Vaig apel·lar la sentència renunciant a aquesta fortuna i vaig demanar que es reconegués la meva part de la propietat".

Al final va aconseguir una victòria moral, però no una victòria real. Ell és el propietari, segons les sentències dels jutges, ell i els seus dos germans, cadascun dels quals té dret a la seva part de la propietat; Però ni el duc ni els seus germans poden fer el que vulguin amb la propietat, per exemple vendre la seva part. La paradoxa i la paràlisi es deuen a la realitat que els béns continguts en el patrimoni de La Sidonia mediàtica són, també segons els admirablement salomònics jutges, "indivisibles". No es pot treure res del recinte; No es pot vendre un metre quadrat del palau, ni un quadre, ni un full de l'arxiu. D'altra banda, la llei diu que només Liliane té dret a viure al palau.

Pepe Gómez, un veterà advocat que va ser amic i assessor de la duquessa Isabel, actua a favor de la fundació, és a dir, Lilliane. "La sentència no es pot executar", diu Gómez. Atès que els béns són "indivisibles", no és possible executar-lo en el món real. És una frase metafísica".

Als tribunals
Alonso, el fill gran de la duquessa, denuncia que Liliane és reconeguda com a hereva

Segons Gómez i altres eminents ciutadans de Sanlúcar, la solució terrenal hauria de passar per la intervenció de les quatre administracions públiques que participen en la fundació, però avui s'acontenten a mirar cap a un altre costat. No s'han proposat trobar una solució negociada perquè al final els costaria massa diners o perquè no veuen gaires guanys electorals en fer-ho, o tots dos.

Mentre alguns dobleguen els braços, liliane continua treballant. Vigila l'arxiu i el palau les vint-i-quatre horesdel dia, on viu sola, o sola si s'exclouen els seus tres gossos i un senyor gran que ve cada nit a exercir el paper de guàrdia de seguretat. Liliane amb prou feines se'n va perquè té por de com de vulnerables són els continguts del palau, amb les

seves antigues pintures i mobles, i els sis milions de documents històrics de l'arxiu, que encara es troben en la seva condició ancestral, tot sobre paper sense haver estat digitalitzat.

"Això s'ha de protegir com un banc", diu Liliane. "Aquí estic, un presoner amb els seus gossos. Continuo apostant per un compromís amb la Isabel, que em va escollir com a presidenta i comissària i directora de la fundació. Però el preu és molt alt. Tinc la meva vida, però no em rendeixo. Cada vegada que veig la seva foto li dic: "Isabel, què m'has fet?"

Indivisible

El llegat de Medina Sidonia no és, segons els jutges, divisible; No es pot treure res, no es pot vendre res.

La vida molt més al març de 2019 després d'una reunió cara a cara amb el duc. El palau també funciona com a hotel i el duc li va dir que havia vingut a Sanlúcar per a un esdeveniment i li va preguntar si podia quedar-s'hi un parell de nits. Liliane va dir que sí i, més de sis mesos després, ell i la seva dona encara hi són, fent que Liliane estigui més nerviosa que mai, i alguns dels que vénen a fer visites al palau també.

Acte 4

Juliol de 2019. Un guia acompanya una dotzena de turistes a través de les sumptuoses sales del palau. Admiren els sofàs daurats, els tapissos medievals i miren una pintura del duc de la Marina Invencible quan el duc de la interminable baralla amb Pamela, la seva dona, apareix just darrere. "Aquestaés casa meva!",declara. "Benvinguts a casa meva!" "Manipulen la veritat!", escup Pamela. "Quina mentida!"

El guia, furiós, explica a Liliane el que va passar, que aixeca els ulls al cel. "Una vegada més! No es cansen de gepejar!", respon i mostra a la guia un vídeo gravat amb una càmera de seguretat: Pamela a la nit caminant amunt i avall per un passadís del palau, com si estigués hipnotitzat, pregant, de tant en tant aturant-se per fer el senyal de la creu en una porta.

"Aquesta és la casa de ningú", diu la Liliane. "Visc aquí perquè em veig obligat a viure aquí. No m'agradaria res més que alliberar-me i viure en una casa normal a l'exterior i venir al palau només per complir les meves hores de treball, com una persona normal. Però no puc. He de protegir tot això, i ara més que s'ha instal·lat l'okupació".

El gran temor de Liliane i de la gent que l'envolta és que el duc insisteixi a obtenir la seva herència i després poder donar-la a l'Església Universal del Regne de Déu. El malson de Liliane és que el palau, lluny de ser un bé públic, algun dia es convertirà en el Vaticà de la secta brasilera.

Detall d'un dels documents de l'arxiu de Medina Sidonia

FOTO AMANDA VICH FLUXÀ.

El duc es sorprèn quan s'assabenta d'aquesta sospita. "És ridícul", diu. "No hi ha cap amenaça per a ningú. La meva mare volia que això no es dividia i ho ha aconseguit; Volia que fos indivisible i ho va aconseguir, legalment. El que jo i la meva mare volíem per a la fundació: idèntic. Sóc la millor garantia de la fundació. Diuen que només vull diners, però això no es pot vendre! És un bé cultural. El que vull és ser aquí, que el duc de Medina Sidonia estigui a casa, que estigui aquí amb els meus avantpassats, que sigui president de la fundació i que tota la resta segueixi sent igual, indivisible".

Mentrestant, el duc segueix sine die al palau, fent el que alguns consideren, fins i tot membres de la seva família, ridícul. No li importa el que pensi la gent. "Tinc la intenció de quedar-me", diu. "M'agrada. Em sembla bé".

"No té cap sentit legal que encara hi sigui, sis mesos després", diu l'advocat Pepe Gómez. "Es presenta un delicte d'ocupació. La fundació li va demanar que se n'anés i li va dir que no".

De què serveix negar-se a abandonar el palau? "És un gest buit. D'impotència", segons Gómez. "Ho fa perquè sap que per la via processal que ha iniciat no va enlloc. Es tracta de l'aparença de la possessió".

Liliane i Alonso comparteixen sostre, un gran sostre, però viuen en dues ales oposades del palau i es troben als passadissos només per casualitat, tots dos empresonats, ala seva manera, del seu passat, de les seves obligacions o de les seves vanitats, i dels llimbs als quals el poder judicial kafkià espanyol els ha condemnat.

Per què no es posen d'acord entre els dos?

Liliane: "Això és el que em pregunto."

El duc: "Això és el que li demano".

Acte 5

No es coneix el resultat dela història. Aquí s'ofereixen dues possibilitats. La primera és més cinematogràfica; la segona, un final feliç exemplar, una celebració del sentit comú de la qual tothom pot aprendre. Algun dia veurem quina de les dues millors s'adapta a la realitat.

Un acord impossible?
Per què no és possible l'acord? Liliane: "Això és el que em pregunto." El duc: "És el que demano"

1. Una tarda a Sanlúcar, en un bar davant del riu Guadalquivir, durant la posta de sol, un jove sent com un empleat d'una de les administracions comenta a un amic que el sistema de seguretat del palau no és remotament el que s'ha de donar el valor incalculable del tresor que conté. Una setmana més tard, mitja dotzena de lladres entren al recinte, emmanillant la serena (que no ha sentit l'arribada d'un camió a l'aparcament del palau perquè va quedar captivat pel primer episodi de La casa de paper), dormen els gossos de liliane amb trossos de carn dopats, l'agafen al llit, la lliguen, l'emmordassen, i en una hora buida l'arxiu dels documents,agafen un parell de quadres del palau, els posen al camió i quan la policia s'assabenta cinc hores després els lladres i el seu botí es troben en un hotel als afores de Casablanca, on es troben amb un home brasiler d'aspecte beneït i una maleta plena de dòlars... "Elrobatori del segle",exclama tots els diaris d'Europa. Espanya és ridícula. El primer ministre promet una investigació. Els caps es mouen en les quatre administracions públiques que formen part de la fundació. Liliane es debat entre el suïcidi i el retorn a Alemanya. El duc es retira a Veneçuela, on és nomenat vicari de l'Església Universal.

2. Les quatre administracions governamentals canvien d'opinió i, en lloc de rentar-se les mans i delegar-ho tot als jutges,entenen que una resolució del conflicte per la via política de negociació no pot oferir un problema sinó una oportunitat. Conscients que la clau és satisfer tant els egos com les butxaques de les parts, s'asseuen a negociar amb els hereus: Liliane, el duc i els seus dos germans. De sobte, els quatre descobreixen que no, que l'enemic no té banyes ni cua, que el problema que han creat ha estat tan innecessari com absurd i en un dia estan d'acord en les quantitats de diners que cadascú hauria de rebre. Es determina categòricament que els béns de la fundació passen per sempre a la nació espanyola i el duc no només li dóna com a habitatge un còmode recinte dins del palau, sinó que també el nomena president vital de la fundació. Liliane és nomenada secretària de la fundació, com quan isabel va viure, li donen un sou i col·loquen al seu voltant un equip professional independent, en el pla Museu Guggenheim, per finalment digitalitzar els sis milions de documents, gestionar l'accés a l'arxiu i al palau i extreure el màxim profit tant en diners com en prestigi. Ni el duc ni la seva dona interrompran les visites de turistes i Sanlúcar, l'economia dels quals necessita ajuda, es transformarà en un lloc d'estudi per a historiadors de tot el món, afegint valor a la ciutat, Andalusia i Espanya. S'hauran gastat diners públics per compensar els hereus, però resultarà ser una magnífica inversió. Els polítics a nivell local, provincial, regional i estatal que van fer l'arranjament se celebraran amb estil i consolidaran les seves majories electorals. Fan història i donen exemple a tot el món: per fi, un problema innecessari resolt. Per a l'escena final un altre casament seria massa demanar, potser, però per a satisfacció de l'espectador seria desitjable que el duc i Liliane es fusionessin en una forta abraçada,com la de Pedro Sánchez i Pablo Iglesias. Una fantasia? Segurament. Per això serveix el cinema. Per somiar.